

Posudek na diplomovou práci Jana Rychlíka *Lincolnova rekonstrukce na západ od Mississippi: obnova loajálních vlád v Arkansasu a Louisianě, 1862-1865.*

Diplomant si zvolil téma i v domácí, tedy americké historiografii nevalně zpracované, tudíž mimořádně náročné na shromažďování podkladových materiálů. S touto obtíží se vyrovnal více než se ctí a se značnou iniciativou a nasazením využil širokou škálu zdrojů od konvenčních přes internet po osobní kontakt se zámořskými badateli. V úvodu se kompetentně a přehledně vyrovnal s dosavadní literaturou a formulováním problémů, které chce řešit, prokázal výborný rozhled po zvolené látce. Samotné téma rozdělil do tří částí: v první nastínil obecnou evoluci ideje rekonstrukce od Lincolnova konceptu rychlé integrace Jihu po eskalaci podmínek návratu do Unie ze strany radikálních republikánů; další dvě pak věnoval případovým studiím válečné rekonstrukce v Louisianě a Arkansasu.

Práce je napsána s vynikajícími znalostmi tématu, které je nutno ocenit zvláště v pramenně deficitních a literaturou zjevně nevalně pokrytých případech obou státních rekonstrukcí. Text se zřetelně opírá o získanou pramennou základnu, zejména o záznamy jednání nejvyšších ústředních a místních/státních civilních i vojenských orgánů a korespondenci vůdčích osobností. Tyto zdroje také diktovaly metodiku zpracování, jíž je výlučné soustředění na „dějiny bílého muže“, v tomto případě ještě zúžené na shora viděnou politicko-vojenskou historii. Vstupní obecná kapitola podrobně rekapituluje jednání v Kongresu a konceptuální vystoupení prezidenta, relevantních ministrů a senátorů. V nepochybně objevených textech o lokální rekonstrukci čtenář - leckdy až s obtížemi - sleduje velmi podrobné zákruty vztahů místních „prounijních“ veličin a federálních civilních i vojenských zástupců, jimiž obě strany reagovaly na vývoj místní situace a na různé signály přicházející od prezidenta a vlivných politiků Unie. Autor toto detailní, chronologicky se rozvíjející pletivo aktivit politických a vojenských prominentů nejen obdivuhodně zvládl, ale navíc dokázal vylíčit velmi kultivovaným a poutavým jazykem; v tomto narativním kontextu pak neruší ani vojensko-politické digrese typu vývoje na Floridě (44n). Respektujeme-li autorovu volbu silně tradičního přístupu k tématu, nelze práci nic vytknout, s výjimkou jedné zásadní a několika dílčích připomínek:

1. Autor vykládá Lincolnovo osvobození otroků na vzbouřeneckých územích jako prozíravou taktiku, jak získat jižní odpůrce secese k aktivní politice loajality vůči Unii, aby si tak udrželi vlastnictví otroků; to ovšem odporuje Lincolnovu odsouzení otroctví, vyjádřenému již před válkou, a jeho názoru, že tato instituce zásadně odporuje jednotě Unie („rozdělený dům“), a od poloviny války též silicimu požadavku ústavního zrušení otroctví jako podmínky návratu do Unie. Jižní unionisté tedy museli vědět, že Unie bude trvat na zrušení otroctví, ať vůči ní projeví loajalitu či nikoli. Lincolnovo rozhodnutí mělo dle mého názoru mnohem komplexnější motivaci i zamýšlené účinky.
2. Užití standardních politických nálepek *konservativci – liberálové – radikálové* pro různé proudy jižanských unionistů, o něž se v mnoha částech výklad opírá, je třeba doplnit jejich úplnější názorovou (popř. sociální, ale na obtížnost klasifikace autor upozornil) charakteristikou; zejména to platí pro liberály, kteří se bez bližšího určení vynořili na s. 94 (Arkansas).
3. Zdá se mi, že mapka o volbách do ústavodárného shromáždění v A., které zrušilo otroctví (151), zcela neodpovídá vylíčení voleb (112-113) a stručnému výkladu rozložení sociálních vrstev a politických sympatií (98); největší účast vykazuje JZ, tedy oblast dle autora sympatizující se secesí, zatímco severozápadní okresy „prounionistických farmářů“ absentují.
4. Proč Lincoln „musel mít ve vládě zastoupeny všechny frakce“? (43)
5. Proč autor pochybuje o účasti louisianských černochů ve volbách koncem 1863? (63)

6. Proč se louisianská bavlna vyvážela přes New York? – což autor uvádí jako významnou příčinu unionistických sympatií v L. (66)
7. Prospělo by uvést informace o povaze volebního práva v předválečné Louisianě a Arkansasu, aby bylo možno posoudit kontext vlivu významných zájmových frakcí, např. „přistěhovalci“ Irové a Němci v L. (83); ostatně jaký byl jejich sociální a ekonomický status?
8. Proč a kdy prchali unionisté z „neokupovaných území“? (83)
9. Proč v Arkansasu zvítězil jako guvernér „ještě extrémnější konfederát“, když obyvatelstvo nebylo příliš otrokářské a separatistické? (104)

Některé z těchto poznámek vyplývají z rysu práce, který považuji za deficit, totiž z faktické absence sociálních a rasových souvislostí složité problematiky, prezentované jako výlučné hájemství politiky (s výjimkou věru stručných charakteristik situace v úvodu ke „státním“ partiím). Tím nemíním autorovi diktovat diskursy „jinakosti“, ale bez integrace sociálních, rasových a dalších identifikačních aspektů se čistě politické dějiny zbavují možnosti hlubšího uchopení a pochopení a kloužou po povrchu efektních jevů (vystoupení politiků, vojenská tažení).

Autor se tak zbavil příležitosti k takřka jakýmkoli – byť podmíněným či diskusi vystaveným - obecným závěrům a formulacím o hlubších kořenech a povaze popisovaných dějů, které mohly být zvláště u málo známých „státních“ studií objevené; jeho shrnutí jsou pouze stručnými rekapitulacemi předchozího textu. Nedozvíme se, jaká byla struktura zájmových skupin v okupované Louisianě a Arkansasu (pouze tamních politických frakcí), oč jim šlo a proč a jaké strategie volily k dosažení svých cílů. Některé náznaky otevírají zajímavé výkladové možnosti, například využití změn ústav secesionistických států k vkládání prvků charakteristických pro pozdější politický protest (přímé volby), které by – zařazené na úkor detailních údajů o zákrutech politických i osobních zápasů – ukázaly modernizační aspekty širšího sociálního procesu v americké společnosti, jehož byl válečný konflikt dramatickou fází. Tuto příležitost však autor nevyužil.

Navzdory uvedeným poznámkám konstatuji, že v limitovaném rámci žánru tradičních politických a vojenských dějin autor splnil své zadání na výbornou. Práce svědčí nejen o rozsáhlých znalostech, velké péči a vynalézavosti při shromažďování materiálu a o nepochybném zaujetí pro látku, ale též o schopnosti komponovat text do utříděných a promyšlených celků a vyrovnat se kriticky s předchozí produkcí. Všechny požadované náležitosti diplomové práce – strukturovaný úvod, poznámkový aparát, seznam pramenů a literatury atd. – jsou na vysoké úrovni. **Práci doporučuji k obhajobě s klasifikací výborně a po konzultaci se zkušební komisí navrhuji na pochvalu děkana.**

2. června 2006

Prof. PhDr. Svatava Raková, CSc.